

ACTIE PROGRAMMA

LOKAAL BESTUUR

15 / januari 2011

Kwaliteit en samenspel in 2011

REDACTIONEEL 02 / VITALE COALITIES 02 / HET ACTIEPROGRAMMA LOKAAL BESTUUR IN 2011 04 /
ANNO 2011: MEER BURGERS EN MINDER OVERHEID? 06 / KORTE BERICHTEN & AGENDA 08 /

Redactioneel

Kwaliteit en samenspel in 2011

In het najaar van 2010 organiseerde *In actie met burgers!* (deelproject van het Actieprogramma Lokaal Bestuur) samen met de provinciale afdelingen van de VNG regionale bijeenkomsten voor lokale bestuurders over burgerparticipatie. Bijeenkomsten boordevol gemeentelijke praktijkvoorbeelden, die werden ingeleid door bekende sprekers als Alex Brenninkmeijer, Paul Frissen, Monique Leyenaar, Pieter Tops en Micha de Winter.

Geïnspireerd door deze bijeenkomsten, staat onze nieuwsbrief in het teken van burgerparticipatie. Hoogleraar Pieter Tops geeft uitleg over 'vitale coalities', een begrip dat hij zelf introduceerde om een samenwerkingsvorm tussen burgers, organisaties en bestuur te duiden. Verder reageren een burger, raadslid, burgemeester, ambtenaar en wetenschapper op de stelling 'Anno 2011: Meer burgers en minder overheid?'

Wat biedt het Actieprogramma in 2011? Ons voornemen is om ook het komende jaar een impuls te geven aan de kwaliteit van het lokaal bestuur. De focus ligt daarbij met name op activiteiten voor raadsleden en wethouders. Specifiek voor gemeenteraden bieden wij het workshopprogramma 'Kennis en Kunde' aan. Tevens zal het Actieprogramma een ondersteuningsprogramma starten voor de nieuwe 'bijzondere gemeenten' Bonaire, St. Eustatius en Saba. Invulling van dit ondersteuningsprogramma gebeurt in nauw overleg met de eilanden. U leest over onze activiteiten op pagina 4 en 5. Voor meer informatie kunt u altijd terecht op Actieprogramma.nl.

Met een nieuw jaar in het vooruitzicht, wensen wij u goede kerstdagen en een inspirerend 2011 toe. Tot volgend jaar!

Namens het projectteam
Actieprogramma Lokaal Bestuur,
Roelie Lenten

Interview met Pieter Tops

Onorthodoxe

Pieter Tops, bestuurskundige en bestuurslid van de Politieacademie, is al jaren ervaringsdeskundige op het gebied van burgerparticipatie. Voorheen pleitte hij ervoor om de term 'coproductie' te gebruiken in plaats van de veelgebruikte term 'interactieve besluitvorming': "Met coproductie gebruik je de energie van burgers om samen met de overheid tot iets te komen." Na het bestuderen van en deelnemen aan vele burgerparticipatieprojecten, lanceerde Tops het concept 'vitale coalities'.

"Een vitale coalitie moet voldoen aan drie condities", aldus Tops. "De eerste is de aanwezigheid van een sterk gemeenschappelijk verhaal dat voortkomt uit de behoefte van de samenleving. Dit verhaal moet gericht zijn op onderwerpen die burgers zelf als een probleem ervaren. Het moet gaan om een maatschappelijke urgentie en niet om kwesties die vanuit het gemeentehuis gedefinieerd worden." Daarnaast heb je goede, gedreven aanjagers nodig die het verhaal overtuigend en geloofwaardig kunnen brengen. "Deze mensen moeten creatief en intelligent zijn", legt Tops uit, "maar ze moeten zaken ook op scherp kunnen stellen. Dit kunnen inwoners zijn, maar ook mensen uit de ambtelijke organisatie. Tenslotte heeft een vitale coalitie bestuurders nodig die op cruciale momenten rugdekking en ruimte geven aan de onorthodoxe kartrekkers zodat deze verder kunnen."

over vitale coalities

kartrekkers en bestuurlijke beschermers

Voor Tops is het beste voorbeeld van een vitale coalitie een project in de Haagse wijk Regentes-Valkenbos. Hier was een groot gemis aan ontmoetingsplekken. Tops kwam bij de buurtontwikkelingsmaatschappij in contact met zo'n 'onorthodoxe aanjager': "Op donderdagavond werd tijdens een vergadering bedacht om een tennispark aan te leggen. Een bevriende architect werkte die nacht door, zodat de wethouder het plan op vrijdag kreeg. Deze bestuurder bekeek dit in het weekend en maandag zei hij 'we gaan het doen'. Drie maanden later ging de spa in de grond. Dit plan creëerde precies de vitaliteit en energie die nodig was voor de ontwikkeling van de buurt en er waren de juiste mensen bij betrokken."

Ongrijpbaar

Tops is een groot voorstander van burgerparticipatie: "Laat inwoners niet alleen meepraten, maar gebruik hun energie en slagvaardigheid ook ten behoeve van de publieke zaak. Deze is immers niet alleen van de overheid, maar van ons allemaal." Hij beseft dat vitale coalitievorming een ingewikkeld proces is voor een gemeente: "Vooral omdat vitale coalities er niet voor de eeuwigheid zijn. Ze zijn ongrijpbaar en vaak tijdelijk. Continuïteit is niet gegarandeerd. Dat past moeilijk in de logica van de gemeentelijke organisatie." Hij benadrukt de wezenlijke rol van bestuurders om burgerinitiatieven te laten slagen: "Bestuurders moeten hun positie gebruiken om als een soort beschermer van burgerinitiatieven op te treden. Zij kunnen rugdekking geven aan initiatieven. Hierbij

Foto: Alex de Vocht

“Laat inwoners niet alleen meepraten, maar gebruik hun energie en slagvaardigheid ook ten behoeve van de publieke zaak”

moeten zij af en toe een risico nemen. Steeds meer burgers nemen hun verantwoordelijkheid voor de publieke zaak. De steun van de bestuurder kan net het zetje in de rug betekenen dat nodig is om iets te realiseren en niet in een eindeloze

Pieter Tops was op 22 november jl. hoofdspreker tijdens het Kennisatelier *In actie met burgers!*, een regiobijeenkomst in Gouda. Van deze en andere bijeenkomsten is een impressie te vinden op Vng.nl/burgerparticipatie > terugblik bijeenkomsten burgerparticipatie 2010. De inleiding is volledig terug te zien en te horen op Burgerparticipatie.tv.

praatcyclus te belanden." Tops adviseert bestuurders wel om scherp te zijn: "Bestuurders moeten onderscheid kunnen maken tussen projecten die vitaliteit hebben en projecten waarbij het trekken aan een dood paard is. De raad moet er op zijn beurt vooral op toezien dat het gaat om projecten die er werkelijk toe doen. Maar de raad moet ook ruimte verschaffen aan bestuurders en niet voor alles garanties op de lange termijn vragen."

Het Actieprogramma Lokaal Bestuur in

2011

Kwaliteit en samenspel

De afgelopen vier jaar heeft het Actieprogramma Lokaal Bestuur zich ingezet voor versterking van het lokaal bestuur. Om dit te bereiken zijn bijeenkomsten georganiseerd en instrumenten ontwikkeld en is het Actieprogramma een platform voor kennis- en ervaringsuitwisseling voor gemeenten geworden. Het Actieprogramma wil ook in 2011 een impuls geven aan de kwaliteit van het lokaal bestuur. In deze nieuwsbrief leest u wat het Actieprogramma het komende jaar voor ú kan betekenen!

Quick Scan Lokaal Bestuur

Al ruim honderd gemeenten deden de Quick Scan Lokaal Bestuur: een gratis zelfdiagnose instrument dat gemeenten eenvoudig en snel inzicht biedt in de interne onderlinge verhoudingen en de eigen bestuurscultuur. De Quick Scan gaat ook in op het betrekken van burgers met vragen als 'wie is wanneer aan zet' en 'hoe loopt de politieke discussie in de raad'. Het instrument signaleert sterke en zwakke plekken en spoort verbeterpunten op. Met de resultaten kunnen raad, college en ambtenaren aan de slag. Het Actieprogramma kan uw gemeente ondersteunen bij de presentatie en bespreking van de uitkomsten van de scan en bij een eventueel vervolgtraject. Kijk voor meer informatie op Actieprogramma.nl > Quick Scan Lokaal Bestuur.

Kennis en Kunde: workshops voor gemeenteraden

Om raadsleden te ondersteunen bij de verschillende rollen en taken die zij hebben, biedt het Actieprogramma verschillende praktische en inhoudelijke workshops aan voor gemeenteraden. Het Inwerkprogramma voor nieuwe raden dat in 2010 van start is gegaan, is aangepast tot een doorlopend workshopprogramma. Nieuw in het aanbod vanaf 2011 zijn de workshops 'Integriteit' en 'Burgerparticipatie in theorie en praktijk'. Kijk voor het gehele aanbod op Actieprogramma.nl > Kennis en Kunde.

Actieprogramma Bonaire, St. Eustatius en Saba

Het ondersteuningsprogramma voor de 'bijzondere gemeenten' Bonaire, St. Eustatius en Saba is een nieuw deelproject van het Actieprogramma. De eilanden kregen hun status als Openbare Lichamen formeel op 10-10-'10 met de opheffing van de Nederlandse Antillen. Het deelproject is bedoeld om de eilanden te ondersteunen bij de invoering van de dualisering in hun bestuurspraktijk. Invulling van het ondersteuningsprogramma gebeurt in nauw overleg met de eilanden. Hierbij wordt rekening gehouden met hun bestuurlijke en culturele contexten. Naar verwachting wordt met uitvoering van het programma gestart na de gemeenteraadsverkiezingen van 2 maart 2011 op de eilanden en na installatie van de nieuwe raden.

Bijeenkomsten voor raadsleden en wethouders

Het Actieprogramma organiseert in 2011 diverse lokale en regionale bijeenkomsten voor raadsleden en wethouders. Deze staan in het teken van kennis, vaardigheden en ervaringsuitwisseling. Omdat het leren van elkaar als belangrijk wordt ervaren, worden concrete gemeentelijke voorbeelden besproken. Bij de organisatie van bijeenkomsten wordt regelmatig samengewerkt met de provinciale VNG-afdelingen. Ook vindt er afstemming plaats met de beroepsverenigingen van wethouders en raadsleden. Kijk voor actuele informatie over de bijeenkomsten op Actieprogramma.nl > Agenda.

Nieuwsbrief

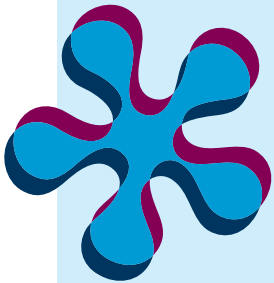
Drie keer per jaar brengt het Actieprogramma een nieuwsbrief uit als katern in het VNG-magazine. Ook wordt er van tijd tot tijd een digitale nieuwsbrief uitgebracht, waardoor u op de hoogte blijft van alle recente ontwikkelingen. Op Actieprogramma.nl > Nieuwsbrief kunt u zich aanmelden voor de digitale nieuwsbrief en leest u alle eerder verschenen nieuwsbrieven.

In actie met burgers!

In actie met burgers! is een deelproject van het Actieprogramma Lokaal Bestuur. Het delen van kennis en ervaringen van gemeenten rond burgerparticipatie staat in dit project centraal. Dit gebeurt onder meer via publicaties en regionale bijeenkomsten voor gemeentebestuurders en ambtenaren door het hele land. Met aansprekende inleiders en volop ruimte voor discussie en ervaringsuitwisseling was *In actie met burgers!* in 2010 in Leeuwarden, Hellendoorn, Nijmegen, Roermond, Utrecht, Velsen en Gouda. Een terugblik vindt u op Vng.nl/burgerparticipatie. Hier kunt u ook terecht voor nieuwe data in 2011, evenals voor nieuws, praktijkvoorbeelden, kennis en informatie over burgerparticipatie van en voor gemeenten.

Anno 2011: Meer burgers en minder overheid?

We leven in een veranderende samenleving. Een samenleving die in een economische en democratische crisis verkeert. Dit vraagt om een herbezinning van de relatie tussen burgers en overheid. Meer dan voorheen zal in de toekomst een beroep worden gedaan op het initiatief van inwoners en ondernemers. Hun perspectief vormt het vertrekpunt van een overheid die de ruimte geeft en vanuit vertrouwen bestuurt. Zowel in de beleidsbepaling als in de uitvoering moeten burgers ruimte krijgen om zaken zelf ter hand te nemen. Een burger, raadslid, burgemeester, ambtenaar en wetenschapper reageren op de stelling: 'Anno 2011: Meer burgers en minder overheid?'.

Anno 2011: Meer burgers en minder overheid?

Baltus Simson,
wijkcoördinator stads-
deel Zuidoost van de
gemeente Amsterdam

“Dat het kan is zeker. Er valt vooral winst te behalen bij de directe leefomgeving van burgers, dus bij de lokale overheid. Maar burgerparticipatie werkt alleen wanneer er een gemeentelijk kader bestaat. Gemeenten kunnen inwoners tools geven om samen de leefbaarheid te vergroten. Kijk naar wat bewoners zelf kunnen opzetten en hoe je ze kunt faciliteren. Let daarbij altijd op de

capaciteiten van de betrokken mensen. Sommige bewoners hebben meer ondersteuning nodig dan anderen. Lokale overheden moeten zien waar de kansen en bedreigingen liggen, maar ook welke talenten mensen bezitten. En, heel belangrijk, een gemeente moet zich ook zelf blijven inzetten voor burgerparticipatie. Anders gaat ‘meer burgers, minder overheid’ echt niet lukken.”

Marjan Arenoe,
PvdA-raadslid
in de gemeente
Gouda

“Het is onvermijdelijk vanwege de bezuinigingen. De overheid moet zich daarom terugtrekken uit een aantal gebieden en meer vertrouwen op de veerkracht van de burgers. Gelukkig is de politiek de laatste twintig jaar al meer uit de ivoren toren gekomen en beter gaan luisteren naar de burgers. Ook al gaan burgers meer doen, de gemeenteraad behoudt wel de taak om uiteindelijk belangen af te wegen en knopen door te hakken. Goed naar alle partijen luisteren is daarvoor een voorwaarde. Actieve burgers bereiken veel. Dat is niet alleen voordelig voor hen, maar vaak ook voor de hele stad.”

Paul Frissen, hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit van Tilburg, decaan en bestuursvoorzitter van de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur in Den Haag

“In Nederland mogen mensen in verhouding tot andere landen weinig kiezen. Burgerparticipatie kan daarvoor een alternatief zijn. Maar dan gaat het wel om vormen van burgerparticipatie waarbij burgers zichzelf besturen. Dat moet dus eigenlijk op afstand van het politieke bestuur gebeuren. Met een grote mate van vrijheid, waarbij de uitkomsten gevarieerd en verschillend mogen zijn. Maar veel politieke bestuurders hebben behoefte aan kaderstelling. Mijn interpretatie van kaderstelling is: ‘ze mogen best meedoen, maar wel op onze voorwaarden’. Als de overheid zo met burgerparticipatie omgaat, dan is het geen echte burgerparticipatie. Burgerparticipatie valt pas serieus te nemen als de uitkomsten ook worden aanvaard als deze de politiek en de bestuurders niet bevallen.”

Franc Weerwind, burgemeester van de gemeente Velsen

“Het gemeentebestuur moet zich afvragen wat voor rol het moet innemen bij burgerparticipatie. Wanneer moet dit een actieve rol zijn, wanneer moet de gemeente slechts faciliteren? Zou de rol passiever mogen of moeten zijn en kun je zaken overlaten aan de gemeenschap? De keuze hoe zaken in de samenleving aangepakt moeten worden, is niet alleen aan het gemeentebestuur. De keuze is ook aan de samenleving. Het is niet eenmaal in de vier jaar dat die geïnstitutionaliseerde, mondige, kritische burger met het bestuur in contact wil treden. Dat wil de burger continu. Laten we als gemeenten vooral de kennis die we opdoen met elkaar delen en van elkaar leren.”

Jeroen Mul, initiatiefnemer van Forumgouda.nl

“Het is een goede oplossing om burgers meer zelf te laten doen. Burgers kunnen dit ook heel goed. Een voorbeeld hiervan is mijn forum met zo'n 1.250 bezoekers per dag. Het forum biedt een kans aan burgers om zich te organiseren en dingen voor hun eigen omgeving te doen. Mensen hebben behoefte aan een plek waar ze hun mening kunnen geven en van gedachten kunnen wisselen met elkaar en met de politiek. Op het forum ontstaan vele ideeën. De overheid moet uiteraard blijven zorgen voor zaken als wegen en uitkeringen. Voor de initiatieven van de inwoners kan de overheid een faciliterende rol hebben en de regels verminderen. Maar voorwaarde is wel dat de burgers dan wel wat DOEN en er voor gaan. Anders gebeurt er niets.”

KORTE BERICHTEN

Raad op zaterdag 2011

Het Actieprogramma Lokaal Bestuur wil raadsleden graag ondersteunen bij het vervullen van hun taak. Daarom organiseren wij in 2011 opnieuw 'Raad op zaterdag', regiocongressen voor raadsleden. Tijdens deze congressen kunt u verschillende praktische en inhoudelijke workshops volgen en ontmoet u collega-raadsleden uit de regio. Kortom: een dag vol kennis, vaardigheden en ervaringsuitwisseling.

Een greep uit de thema's van de workshops: integriteit, timemanagement, programmabegroting, burgerparticipatie, initiatiefvoorstellen, gemeentelijke samenwerkingsverbanden, politieke debatvaardigheden en fractievoorzitters in gesprek.

Kijk voor aanmelding en een compleet overzicht van de workshops op Cs-vng.nl.

Handreiking lokale rekenkamer en rekenkamerfunctie

Vijf jaar na de wettelijke verplichting tot het invoeren van de rekenkamer(functie) is het tijd voor een actualisering van het denken over rekenkamers en over de praktische zaken waar rekenkamers in de uitvoering tegenaan lopen. Daarom brengt het Actieprogramma Lokaal Bestuur de 'Handreiking lokale rekenkamer en rekenkamerfunctie' uit. Deze publicatie is tot stand gekomen door samenwerking tussen de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Deze handreiking volgt de 'levenscyclus' van een rekenkamer: het ontstaan, de rol, inrichting en organisatie van de rekenkamer(functie), de programmering en uitvoering van onderzoek en de behandeling van rapporten, nazorg door de rekenkamer en kwaliteitszorg en evaluatie.

De 'Handreiking lokale rekenkamer en rekenkamerfunctie' wordt medio januari 2011 verstuurd aan alle gemeenten en komt digitaal beschikbaar via Actieprogramma.nl.

Digitale nieuwsbrief

Wilt u vaker op de hoogte gehouden worden van nieuws, bijeenkomsten en ontwikkelingen van het Actieprogramma Lokaal Bestuur? In 2011 brengen wij naast de papieren nieuwsbrief ook een digitale nieuwsbrief uit!

U kunt zich hierop abonneren via Actieprogramma.nl > nieuwsbrief.

AGENDA

Wethouders@vng: kennismakings- en netwerkmiddag

Den Haag | do 13 januari 2011

Regiocongressen voor raadsleden 'Raad op zaterdag'

Leeuwarden | za 5 februari 2011

Breda | za 16 april 2011

Arnhem | za 8 oktober 2011

Meer informatie en aanmelden:
Actieprogramma.nl

Volg het Actieprogramma op Twitter:
www.twitter.com/actieprogramma

COLOFON

Actieprogramma Lokaal Bestuur
Postbus 30435
2500 GK Den Haag
T 070 373 80 20
E actieprogramma@vng.nl
www.actieprogramma.nl

Projectteam | Roelie Lenten (projectleider), Geertrude Haasnoot, Lola Lemmens, Hanna Pak, Valérie de Ridder, Huri Sahin-Ardic
Eindredactie | Son & Co (Sonja Ammerlaan)
Ontwerp en lay-out | Ontwerpwerk, Den Haag
Druk | SDU Uitgevers, Den Haag